

บทความพิเศษ

Special Article

สถานการณ์โรคเอดส์ในกลุ่มเยาวชน และแนวทางการป้องกันโรคเอดส์ในสถานศึกษา

วิวัฒน์ โรจนพิทยากร, วท.บ., พ.บ., ส.ม.
กรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข

สถานการณ์การติดเชื้อเอดส์ในกลุ่มเยาวชน

จากรายงานสรุปสถานการณ์โรคเอดส์ของกระทรวงสาธารณสุข ตั้งแต่เริ่มมีรายงานผู้ป่วยรายแรกเมื่อเดือน กันยายน 2537 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2535 มีรายงานผู้ป่วยโรคเอดส์ 1,251 ราย และผู้มีอาการสัมพันธ์กับเอดส์ 1,588 ราย และในจำนวนนี้เป็นนักเรียน-นักศึกษา รวม 27 ราย คิดเป็นร้อยละ 0.94 ของผู้ติดเชื้อเอดส์ที่มีอาการ โดยเป็นโรคเอดส์ 6 ราย และเป็นผู้มีอาการสัมพันธ์กับเอดส์ (ARC) 21 ราย⁽¹⁾

เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอายุของผู้ป่วยที่เป็นเยาวชน รวมทุกอาชีพ จะพบว่า เยาวชนหนุ่มสาว อายุ 15 - 24 ปี เป็นผู้ติดเชื้อเอดส์และมีอาการ 670 ราย (23.35%) (ตารางที่ 1)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจากลักษณะระยะพักตัวของโรคเอดส์ ซึ่งอาจยาวนาน 7 - 10 ปี แสดงว่ากลุ่มผู้ป่วยอายุ 25 ถึง 29 ปี ซึ่งมีรายงานอยู่ 668 ราย (23.28%) น่าจะมีอยู่ส่วนหนึ่งที่ติดเชื้อเอดส์มาตั้งแต่ยังเป็นเยาวชน

แม้จะไม่มีรายงานจำนวนผู้ติดเชื้อเอดส์ที่ไม่มีอาการ แต่จากข้อมูลการเฝ้าระวังผู้ติดเชื้อเอดส์เฉพาะพื้นที่ ซึ่งดำเนินการติดต่อกันมาตั้งแต่เดือน มิถุนายน 2532 ปีละ 2 ครั้ง แสดงว่า การแพร่ระบาดของโรคเอดส์ทางเพศสัมพันธ์มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตลอดมา⁽²⁾ ข้อมูลดังกล่าวไม่ได้แจ่มแจ้งอายุของผู้รับการตรวจเลือด แต่กลุ่มผู้เสี่ยงต่อโรคเอดส์ทางเพศสัมพันธ์ย่อมรวมถึงกลุ่มเยาวชน ซึ่งกำลังอยู่ในวัยอยากรู้ อยากลอง และเริ่มที่จะมีเพศสัมพันธ์

รายงานในการประชุมเชิงปฏิบัติการ โครงการผลิตสื่อเสริมการเรียนรู้ในกระบวนการกลุ่มของนักเรียนเกี่ยวกับความรู้เรื่องโรคเอดส์ สำหรับเยาวชนในสถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา, 1-5 กุมภาพันธ์ 2536 โรงแรม เมอร์ลิน พัทยา จังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 1 จำนวนผู้ป่วยโรคเอดส์และผู้มีอาการสัมพันธ์กับเอดส์ในประเทศไทย จำแนกตามกลุ่มอายุ และ เพศ (เดือนกันยายน 2537 ถึง 31 ธันวาคม 2538)

กลุ่มอายุ	โรคเอดส์		มีอาการสัมพันธ์กับเอดส์		รวม		
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	รวม
0 - 4	72	66	33	33	105	99	204
5 - 14	3	2	1	0	4	2	6
15 - 24	191	43	320	116	511	159	670
25 - 29	272	14	341	41	613	55	668
อื่นๆ	581	37	649	54	1,230	91	1,321
รวม	1,119	162	1,344	244	2,463	406	2,869

แหล่งข้อมูล: กองระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข

การศึกษาของสถาบันพยาธิวิทยา กรมแพทย์ทหารบก ซึ่งตรวจเลือดทหารเกณฑ์ทั่วประเทศ ปีละ 2 ครั้ง ตั้งแต่ พ.ศ.2532 พบว่า การติดเชื้อเอดส์ในกลุ่มนี้ ซึ่งเป็นชายฉกรรจ์วัย 20-23 ปี มีอัตราเฉลี่ยเท่ากับ ร้อยละ 0.6 เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2532 และเพิ่มเป็นร้อยละ 2.1 เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2533⁽³⁾ และผลการตรวจในเดือนพฤศจิกายน 2534 พบอัตราการติดเชื้อเฉลี่ยสูงขึ้นเป็นร้อยละ 2.98⁽⁴⁾ โดยเฉพาะในภาคเหนือ มีอัตราการติดเชื้อในกลุ่มนี้สูงมาก บางจังหวัดสูงเกินร้อยละ 10⁽⁵⁾ ตารางที่ 2

ข้อมูลสถานการณ์การติดเชื้อเอดส์ของเยาวชนที่กล่าวมาข้างต้นนี้ มีความสอดคล้องกับพฤติกรรมทางเพศ ซึ่งพบในรายงานการศึกษาหลายแห่ง

การศึกษาพฤติกรรมทางเพศของเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งสายสามัญและสายอาชีพในเขตกรุงเทพมหานคร ในกลุ่มตัวอย่างทั้งชายและ

หญิงรวม 658 คน พบว่า ร้อยละ 11.3 เคยร่วมเพศกับคู่อีกมาแล้ว (ชาย 21.4% หญิง 2.1%) และร้อยละ 26.7 ของนักเรียนชายเคยร่วมเพศกับโสเภณีโดย ร้อยละ 74.2 เทียบครั้งแรกระหว่างอายุ 15-18 ปี⁽⁶⁾

นอกจากนี้ จากการศึกษาพฤติกรรมทางเพศในทหารเกณฑ์กลุ่มหนึ่ง พบว่า ร้อยละ 52 เคยร่วมเพศครั้งแรกก่อนอายุ 16 ปี (ต่ำสุดคืออายุ 12 ปี) โดยร้อยละ 73.4 ร่วมเพศครั้งแรกกับโสเภณี⁽⁷⁾

โดยสรุป ขณะนี้ เยาวชนไทยกำลังตกอยู่ในอันตรายจากโรคเอดส์ หากไม่มีการควบคุมและป้องกันที่เหมาะสม ความหายนะก็จะเกิดขึ้นกับเยาวชนอย่างแน่นอน ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมของประเทศไทยอย่างมหาศาล

ตารางที่ 2 แสดงผลการตรวจเลือดหาเชื้อเอดส์ในทหารประจำการของกองทัพภาคที่ 3 ซึ่งมีภูมิลำเนา อยู่ในจังหวัดต่างๆ ของภาคเหนือ ช่วงปี พ.ศ. 2532-2534

ภูมิลำเนา	ผลัด 2/32	ผลัด 1/33	ผลัด 2/33	ผลัด 2/34
เชียงราย	5.3	10.1	12.7	15.0
เชียงใหม่	-	11.5	14.3	14.0
พะเยา	1.3	9.4	12.8	19.8
ลำปาง	-	10.4	7.3	7.4
แพร่	1.2	2.9	4.6	5.3
อุตรดิตถ์	2.7	0.9	3.4	3.1
พิษณุโลก	0.5	0.8	0.5	1.0
สุโขทัย	0.0	0.0	6.2	2.1
พิจิตร	-	0.5	1.0	2.0
ตาก	-	0.0	2.2	0.9
เพชรบูรณ์	-	0.6	1.2	2.2

แหล่งข้อมูล โรงพยาบาลค่ายสมเด็จพระนเรศวรมหาราช กองทัพภาคที่ 3

มูลเหตุของปัญหาโรคเอดส์ในกลุ่มเยาวชน

ดังกล่าวแล้วว่า กลุ่มเยาวชนอยู่ในวัยอยากรู้ อยากรลอง ซึ่งเป็นลักษณะของวัยรุ่น กล่าวคือ ต้องการเรียนรู้ อยากรลองเพื่อหาความใหม่ รักสนุก ใจร้อน ชอบทำตามอย่างเพื่อน ชอบเลียนแบบดารา สนใจเพศตรงข้าม และอยากเด่นดัง เมื่อลักษณะดังกล่าวนี้ ร่วมกับสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย เช่น ตัวอย่างจากพ่อแม่ หรือจากข่าวทางสื่อมวลชน ปัญหาความแตกแยกในครอบครัว สภาพทางสังคม ซึ่งเต็มไปด้วยสื่อวิทยุต่างๆ (ข่าว โฆษณา ละคร ภาพยนตร์ บางประเภท) ความซุกซมของสถานเริงรมย์ ยาเสพติด และค่านิยมที่ไม่เหมาะสมในสังคม หล่อหลอมให้เยาวชนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมหลายอย่าง เช่น การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร รักร่วมเพศ ล้ำสอน

ทางเพศ (ระหว่างวัยรุ่นด้วยกัน หรือโดยการเที่ยวโสเภณี) และการเสพยาเสพติด

ผลจากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ดังกล่าว ก่อให้เกิดสภาพการปรับตัวที่ไม่เหมาะสม ได้แก่

1. การเที่ยวสถานเริงรมย์ เที่ยวสถานค้าประเวณี
2. การเสพลิงเสพติดหรือของมีนเมาจนติดเป็นนิสัย
3. การประพฤตินอกงาม ก่ออาชญากรรมทางเพศ
4. การประกอบมิชฉาชีพ เพื่อหาเงินซื้อยาเสพติดหรือหาเงินเที่ยวสถานเริงรมย์
5. ความล้มเหลวในการเรียน
6. ไม่มีงานทำ

7. มีปัญหาสุขภาพ เช่น ติดยาเสพติด ป่วยเป็น
 กามโรคหรือโรคเอดส์
8. การตั้งครุภัณฑ์นอกสมรส และการทำแท้ง
9. ครอบครัวแตกแยก
10. ไม่มีอนาคต

สภาพข้างต้นนี้สามารถป้องกันได้โดยให้เยาวชน
ได้รับรู้และเข้าใจถึงสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น
จากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ รวมทั้งชี้แนะวิธีการ
ดำเนินชีวิตที่ปลอดภัยจากปัญหาดังกล่าว เพื่อให้มี
การปรับตัวที่ เหมาะสม เช่น

- ให้เห็นเรื่องเพศเป็นสิ่งที่ดีงาม เป็นความ
 สวยงาม
- มีความเป็นมิตร รักใคร่กัน ห่วงกัน และ
 ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- มีความตั้งใจเรียน ตั้งใจทำงาน เพื่อสร้าง
 อนาคต
- เลือกพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม
- มีชีวิตครอบครัวที่ดีในอนาคต สอดคล้องกับ
 ความต้องการของสังคม และอยู่ในขอบเขต
 ของศีลธรรมจรรยาที่สังคมยอมรับ

การป้องกันโรคเอดส์ในสถานศึกษา

แนวทางการแก้ปัญหาโรคเอดส์ในกลุ่มเยาวชน
มีความคล้ายคลึงกับประชาชนกลุ่มอื่นๆ คือ การ
รณรงค์ให้งดเว้นพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ เช่น งดเว้นยา
เสพติด งดสำส่อนทางเพศ และให้มีพฤติกรรมทาง
เพศที่ปลอดภัย (โดยใช้ถุงยางอนามัย) แต่การ
ดำเนินงานแก้ปัญหาสำหรับเยาวชนมีลักษณะพิเศษ
ประการหนึ่งคือ มีสถาบันการศึกษาต่างๆที่สามารถ
เอื้ออำนวยต่อการสื่อสารความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ให้

ถึงมือเยาวชนส่วนใหญ่ของประเทศ

จุดมุ่งหมายของการดำเนินงานป้องกันโรคเอดส์
ในสถานศึกษา คือการให้ความรู้ความเข้าใจในการ
ป้องกันโรคเอดส์และปลูกฝังค่านิยมหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
ของเยาวชนให้มีบทบาทที่เหมาะสมในสังคม กล่าวคือ

1. ป้องกันตนเองและครอบครัวให้ปลอดภัยจาก
 โรคเอดส์
2. ช่วยเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์แก่เพื่อน
 สมาชิกในครอบครัว ญาติ และบุคคลทั่วไป
 ในชุมชน
3. จัดกิจกรรมหรือสนับสนุนกิจกรรมเกี่ยวกับ
 โรคเอดส์ในสถาบันและในชุมชน
4. ให้ความเห็นใจ ความห่วงใย และให้การ
 สงเคราะห์ผู้ป่วยและผู้ติดเชื้อจากโรค
 เอดส์
5. ส่งเสริมและปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องเกี่ยวกับ
 การงดเว้นพฤติกรรมเสี่ยงต่อโรคเอดส์ เช่น
 ไม่เสพยาเสพติด ไม่เที่ยวโสเภณี
6. ไม่เป็นโสเภณี

การดำเนินงานป้องกันโรคเอดส์ในสถานศึกษา
มีความหลากหลายมาก โดยมีแนวทางหรือขั้นตอน
ต่างๆ ดังนี้

1. การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับโรคเอดส์ของ
 สถานศึกษา
 - สัมมนาผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการ
 และครู
 - จัดตั้งคณะกรรมการโรคเอดส์ในสถานศึกษา
 - จัดทำโครงการป้องกันโรคเอดส์
 - กำหนดให้มีการสอนเรื่องโรคเอดส์ในทุกชั้น
 เรียน และจัดหลักสูตรการสอน
 - แต่งตั้งผู้รับผิดชอบสอนเรื่องโรคเอดส์ของ

- สถานศึกษา
- ดำเนินการให้ผู้บริหารของโรงเรียน หรือผู้แทนครูเข้าไปเป็นกรรมการโรคเอดส์ของจังหวัด อำเภอฯ
2. จัดการอบรมเรื่องโรคเอดส์และแนวทางการป้องกัน แก่ครู อาจารย์ และผู้บริหาร
 3. ผลิตหรือจัดหาสื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับโรคเอดส์
 - คู่มือครู
 - คู่มือนักเรียน
 - หนังสืออ่านเพิ่มเติมประเภทต่าง ๆ
 - เอกสารหรือแผ่นพับสุขศึกษาเรื่องโรคเอดส์
 - จัดตั้งศูนย์ข้อมูลโรคเอดส์ของสถานศึกษา
 4. ให้ความรู้แก่นักเรียน - นักศึกษา ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น
 - ก. การเรียนการสอนในชั้นเรียน
 - การบรรยาย การอภิปราย
 - การเรียงความ ย่อความ เรื่องที่เกี่ยวข้องกับโรคเอดส์
 - การมอบหมายให้ทำรายงาน
 - การรายงานหน้าชั้นของนักเรียน
 - การจัดบรรยายพิเศษเป็นครั้งคราว โดยนักวิชาการ (และผู้ติดเชื้อเอดส์)
 - ข. การจัดกิจกรรมนอกหลักสูตร
 - นิทรรศการเกี่ยวกับโรคเอดส์ในห้องสมุดหรือโรงอาหาร
 - การตัดข่าวติดบอร์ด
 - การประกวดภาพ ประวาดคำขวัญ และประกวดเรียงความ
 - การดูงานนอกสถานที่ (เช่น โรงพยาบาลที่รักษาผู้ป่วยโรคเอดส์ หรือนำบำบัดยาเสพติด)

- การจัดโต้วาที หรือประกวดสุนทรพจน์
 - การจัดตั้งชมรมกิจกรรมนักเรียน นักศึกษา ส่งเสริมกิจกรรม "เพื่อนสอนเพื่อน"
- ค. บริการแนะแนวเกี่ยวกับโรคเอดส์ในสถานศึกษา
 5. การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์แก่ประชาชน
 - ส่งหนังสือ ข่าวสาร ถึงผู้ปกครอง
 - การจัดนิทรรศการป้องกันโรคเอดส์สำหรับประชาชน
 - การรณรงค์ในรูปแบบต่าง ๆ (เดินพาเหรด เดินรณรงค์ฯ)
 - การจัดทำที่อ่านหนังสือในหมู่บ้าน
 6. งานอื่น ๆ

ส่งเสริมอาชีพของประชาชน (หญิงบริการ ผู้ติดเชื้อเอดส์) โดยผ่านทางการศึกษาในและนอกโรงเรียน

สื่อเอดส์ในกลุ่มเยาวชน

การให้ความรู้เพื่อให้เกิดพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ จำเป็นต้องอาศัยกลวิธีทางสุขศึกษาโดยอาศัยสื่อต่างๆที่เหมาะสมตามกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม และสื่อสุขศึกษาสำหรับเยาวชน ย่อมมีความแตกต่างกันไปจากสื่อที่ใช้ในกลุ่มผู้ให้บริการทางเพศ

สื่อที่น่าจะเหมาะสำหรับกลุ่มเยาวชน ได้แก่

ก. สื่อบุคคล บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชน ได้แก่ ครู - อาจารย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครูประจำชั้นหรือประจำวิชา ซึ่งเป็นผู้ตัดสินใจให้คะแนนการเรียนของนักเรียน-นักศึกษา บุคคลตัวอย่างที่ได้รับการยกย่องจากสังคม ดาราภาพยนตร์

ยอดนิยม และผู้ติดตามเอดส์ บุคคลเหล่านี้จะสามารถดึงดูดความสนใจจากเยาวชนได้ดี และโน้มน้าวจิตใจให้รับพฤติกรรมได้ดีกว่ากลุ่มอื่นๆ

ข. สื่อสิ่งพิมพ์

สื่อประเภทนี้ มีความหลากหลายมาก และเยาวชนแต่ละวัยย่อมมีความสนใจแตกต่างกัน เช่น ผู้มีอายุน้อยย่อมสนใจสื่อประเภทที่เป็นภาพ เป็นนิทานหรือการ์ตูน ส่วนสื่อสำหรับเยาวชนวัยสูงขึ้นมาจะเป็นสื่อที่มีความแปลกใหม่ ดึงดูดความสนใจ หรือมีความสะเทือนใจสูง รวมทั้งสื่อประเภทนวนิยายต่างๆ

ก. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

สื่อที่เหมาะสมในกลุ่มนี้ได้แก่ การบรรยายประกอบเพลงยอดนิยมทางวิทยุที่จัดรายการโดยดารายอดนิยม ภาพยนตร์ประเภทวัยรุ่น ภาพยนตร์ผจญภัยที่แฝงคติต่างๆ รวมทั้งละครโทรทัศน์ประเภทวัยรุ่น เป็นต้น

จากลักษณะของเยาวชน ซึ่งอยู่ในวัยอยากรู้อยากลองและเปื่อง่าย จึงควรมีการนำสื่อหลายๆรูปแบบมาใช้ร่วมกัน ทั้งนี้ ผู้รับผิดชอบในงานสุขศึกษาจะต้องใช้วิจารณญาณประกอบกับการศึกษาค้นคว้า และทดลองเพื่อให้ได้สื่อที่มีประสิทธิผลสูงสุด.

เอกสารอ้างอิง

1. กองระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข. สรุปสถานการณ์โรคเอดส์ประจำวันที่ 31 ธันวาคม 2535. เอกสารอัดสำเนา.
2. คำนวน อึ้งชูศักดิ์, ธงชัย ทวีชาชาติ, สุชาติ จันทสิริยากร, อรพรรณ แสงวรรณลอย, อมรา ทองหงษ์. การแพร่กระจายของเชื้อไวรัส เอชไอวี ในประเทศไทย เมื่อสิ้นปี 2534. วารสารโรคเอดส์ 2535;4:80-91.
3. กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 3. บทบาทผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้บังคับหน่วยทหาร ตำรวจ กับการควบคุมโรคเอดส์ใน 17 จังหวัดภาคเหนือ. (ไม่ปรากฏแหล่งพิมพ์), 2534:3-8.
4. สถาบันพยาธิวิทยา กรมแพทยทหารบก. (ติดต่อส่วนตัว).
5. อ่ำพล จินดาวัดนะ, พลเดช ปิ่นประทีป, สอน ขำปลอด. ประสบการณ์ 5 ปี ของการควบคุมโรคเอดส์ในจังหวัดพิษณุโลก (พ.ศ.2531-2535). วารสารวิชาการสาธารณสุข 2535;1:277-98.
6. วีวัฒน์ วรรณศิริ. พฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น. ใน: สมบัติ แทนประเสริฐสุข, ปาริชาติ จันทรจรัส. รวมบทบรรยายการสัมมนาเรื่องโรคเอดส์แห่งชาติ ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: กองระบาดวิทยา, 2535: 224-39.
7. ทวีศักดิ์ นพเกษร. อภิปรายในระหว่างการสัมมนาในหัวข้อ บทบาทของกระทรวงมหาดไทยในการป้องกันและควบคุมโรคเอดส์. ใน: สมบัติ แทนประเสริฐสุข, ปาริชาติ จันทรจรัส. รวมบทบรรยายการสัมมนา เรื่องโรคเอดส์แห่งชาติ ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: กองระบาดวิทยา, 2535:19.